

TURQUIA

Diverses persones ploren pels seus familiars mentre els equips de rescat continuen buscant supervivents.

Soma: Erdogan s'enfronta a les seqüeles del desastre de la mina

Per tot Turquia l'aflicció suscitada a causa del desastre a la mina de Soma està convergint en una gran indignació contra el govern. El primer ministre Erdogan podria acabar pagant per la seva mostra d'insensibilitat respecte a la tragèdia, en cas que decidís presentar-se a les eleccions l'agost vinent.

Les pertinences del marit d'Asli Yildirim eren en una bossa d'escombraries blava a terra davant seu, quan les hi van donar. Asli va traure la roba dels plàstics que la

recobrien i la va prémer contra els seus pòmuls.

"Deixa'm olorar-lo una última volta", plora una vegada i una altra, apartant el seu pare, després la seva mare, abraçant

la roba, ennegrida pel fum, i acostant-la al pit. Les botes grogues de goma jauen als seus peus.

Llavors, ella perd la consciència.

Les germanes i cosines d'Asli Yildi-

rim s'abraonen sobre ella, li esquitxen la cara amb aigua de la mànega del jardí. No perdís el cap, Asli, li demanen, o et prendran els fills. L'Estat t'ajudarà, et donaran diners. No estàs sola encara que hagis perdut el teu marit, diuen.

Ell és un dels homes caiguts d'Elmadere. Les dones que van perdre els seus marits al desastre de la mina de Soma la setmana passada també han perdut la seva manutenció i el seu estatus social al poble. Des d'ara, diran que els seus fills són orfes. Les dones no tindran cap altra opció que no sigui treballar al camp de jornaleres.

Elmadere és un poble recòndit situat al districte muntanyós de Soma, al final d'un carrer de sorra. Hi ha només 120 cases envoltades de grans arbres. Almenys un dels membres masculins de cada família local treballa a les mines, o gairebé tots. El marit, el germà, el cunyat, el cosí i el nebot d'Asli Yildirim van començar a treballar-hi quan van fer els 18 anys.

“No callarem”. Els vilatans l'ajuden a incorporar-se, però torna a enfonsar-se als esglaons de davant de casa seva. La façana és de totxana vermella sense lluir i una de les habitacions encara està en obres. Les finestres no estan col·locades i hi ha una pila de ciment a la cantonada de l'habitació. Durant els últims nou anys, Ilkay Yildirim, el marit d'Asli, va estar estalviant el seu salari per poder construir aquesta casa.

La casa dels seus sogres és al final del jardí. El governador de la província veïna d'Izmir està assegut al costat, en una cadira de plàstic. Ha vingut per expressar el seu condol, explica. El que ha passat, ha estat un “accident”, que podria haver ocorregut a qualsevol lloc, diu.

El portaveu s'afanya a dir que el governador està disponible per a entrevistes. Els acompanya un fotògraf amant de la càmera que fotografia tots els gestos del polític. Els policies vigilen a fora de la casa per protegir-lo de ciutadans colèrics. Els homes d'Elmadere estan enfadats.

“No continuarem callant”, diu un. “Només se'n surt perquè nosaltres no diem mai res. Perquè som pobres i febles. Però Erdogan pagarà per això”.

“Ha estat un accident”, diu el governador.

El primer ministre, Erdogan, durant la seva visita a Soma.

Rumors i acusacions. Va començar a principi de setmana. Dimarts a la tarda, una explosió a la mina de Soma, a l'oest de Turquia hauria causat un foc sota terra. Va ser el pitjor desastre miner a la història de Turquia, que va causar la mort de 301 homes, segons les últimes dades.

Quan va ocórrer l'incident, a 400 metres sota terra, es calcula que hi havia gairebé 800 miners al sot. Se'n van rescatar 450. Segons els informes, els túnels de la mina estaven plens d'un fum tan espès que hi va haver una caiguda total del corrent elèctric. Des de llavors, els miners rescatats han estat recuperant cossos. Ilkay Yildirim, el marit d'Asli Yildirim, fou un dels morts.

Finalment, el marit havia acabat de construir la casa per a la seva família l'estiu passat. La sala d'estar ja l'havien pintada i el recobriments de plàstic ja estava col·locat a terra. A la cantonada, reposava una estufa de llenya i la parella havia penjat les seves fotografies amb marcs daurats a la paret. Havien comprat una televisió i una rentadora. Ilkay sabia que hauria d'haver continuat treballant

molts anys per poder-ho pagar tot. Però com a mínim, hi havia feina a fer.

La conca de Soma es la segona àrea de lignit més gran de Turquia. A causa de la baixa densitat energètica, el lignit es considera un dels carbons de menor rang. Al voltant del 90% de la producció de lignit prové de la superfície de les mines. La mineria subterrània només és viable si els costos es redueixen al mínim, amb salaris i estàndards de seguretat baixos.

Sembla que la detonació es va produir quan el transformador va explotar. Un accident d'aquests pot provocar o bé foc sense flama que consumeix tot l'oxigen de la mina, o bé la concentració de metà, diòxid de carboni i pols de carbó al clot pot causar una explosió.

Segons els experts, això hauria aixecat més pols i generat una altra explosió, de manera que s'hauria creat un efecte dòmino. L'única manera de parar-lo hauria estat si hi hagués hagut dipòsits d'aigua subterranis que poguessin inundar els túnels en cas d'explosió.

Però a la mina de Soma no hi havia ni dipòsits d'aigua ni rutes de sortida

d'emergència adequada, diuen els testimonis.

Això és cert? Les acusacions que es van anar escapant la setmana passada, han estat ignorades del tot pels mitjans de partidaris del Govern. Tot i així, han generat una gran indignació pública contra els responsables de la mina, els polítics i el Partit de la Justícia i el Desenvolupament (AKP), que governa a Turquia.

Dirigit pel primer ministre, Recep Tayyip Erdogan, el partit de centredreta, neoliberal i d'arrel islamista va arribar al poder l'any 2002 durant una de les crisis econòmiques més severes a Turquia. A petició del Fons Monetari Internacional, el partit va reduir els nivells d'ajuda de l'Estat del benestar, va desregularitzar, va reduir el poder dels sindicats i va introduir un ampli procés de privatització, amb un èxit inicial. Va aconseguir fer arrancar l'economia i crear llocs de feina.

Abans del 2005, la mina de Soma era propietat de l'Estat. El 2007 va ser comprada per la companyia privada Soma Holding. En una entrevista el 2012, el

director general, Alp Gürkan, presumia d'haver reduït els costos de producció d'una tona de carbó de 140 a 23,80 dòlars, mentre doblava amb escreix el volum de facturació.

El salari mitjà mensual d'un treballador de la mina a Soma són només 1.200 lliures turques (420€), encara que la feina sigui perillosa i extremadament dura. Els homes que han mort tenien un cost mínim per als empresaris, però ells mateixos van pagar el preu més elevat.

Advertències ignorades. "Els operadors de la mina redueixen costos estalviant-se la seguretat", diu Özgür Özel sense que sembli que li afecti gaire. Però la seva amargor és inconfusible.

Özel és un home tímid que duu una samarreta blava arrugada, i va cobert d'una pols groga de cap a peus. Ha passat les últimes hores a la mina de carbó, parlant amb les famílies sobre la mort i reconfortant-los, sense mostrar la seva pròpia desesperació. Özel viu al poble. Va passar la infantesa aquí i va començar a escalar posicions al sindicat. El desastre marca segurament la gran desfeta de la seva carrera política. Se sent responsable per no haver pogut salvar els miners.

Però com a mínim ho ha intentat.

Özel, que ha estat membre del Parlament pel Partit Popular Republicà des de 2011, va presentar una moció l'octubre de 2013 en què demanava que una comissió independent investigués la sèrie d'accidents de la mina de Soma. "El Govern no es preocupa de les vides dels treballadors!", digué a l'assemblea.

Fa tres setmanes, l'AKP votava contra la formació de la comissió, i Erdogan va declarar de manera despectiva que l'oposició no hauria d'entorpir el sistema polític amb aquestes trivialitats.

"El govern va ignorar les nostres advertències!" diu Özel.

De la mateixa manera, la Unió de Càmeres dels Enginyers i Arquitectes tures sostenen que la indústria minera ha estat entregada a individus i companyies "incompetents, mal equipades i inexpertes", que han empès la producció fins al límit, per augmentar beneficis en el menor temps possible.

Al mateix temps, un informe de l'Organització Internacional del Treball (OIT) revela que, el 2012, la majoria

dels accidents laborals a Europa van ser a Turquia, van causar entre dos i quatre morts al dia. També al·ludeix als ascensos de responsables incompetents a posicions clau amb motivacions polítiques i a una relaxació dels controls estatals. Uns factors que fan que els accidents siguin inevitables.

Asli Yildirim, que acaba de quedar vídua, i el seu sogre desconeixien l'informe de l'OIT i les estadístiques de la letalitat a la feina. Tot el que saben ara és que el seu marit i fill és mort, i jau davant seu amb un llençol blanc.

El pare d'Ilkay Yildirim ha perdut els dos fills. S'està assegut en una cadira de plàstic al costat del governador fora de casa seva a Elmadere, i les mans de l'home gran tremolen. "El meu primer fill nasqué el 1981, el segon el 1989", diu. Continua repetint la frase, com si esperés que això els hagués de fer tornar.

Ilkay Yildirim era el més gran. El seu germà petit Salih mai no tindrà un sepulcre digne, el seu cos va ser reclamat per error per un estranger. La cara de Salih es va desfigurar pel foc i va ser identificat erròniament. Ara, Salih Yildirim està enterrat a 200 quilòmetres, en un poble que mai no va visitar i la seva tomba està marcada amb un nom, que no és el seu.

La seva és només una de les tràgiques històries de Soma aquests dies. Però el seu destí planteja la qüestió de la responsabilitat. L'AKP sempre ha pretès ser el partit de l'home mitjà. Però és realment el partit dels diners i la corrupció? Soma està situat a la província de Manisa, a la seu de la base de suport més important de l'AKP.

Ara s'estan estenent dubtes a l'entorn del partit. Concretament es qüestiona la manera com Erdogan i els seus seguidors han tractat la tragèdia; negant que hi tinguessin res a veure d'una manera que s'ha considerat hostil i cínica.

Els accidents a les mines tendeixen a ser particularment horribles. Sempre vénen al cap imatges d'homes atrapats sota terra enmig d'una completa foscor i sovint capturen l'imaginari públic. Alemanya té el "miracle de Lengede", l'any 1963 es van salvar 11 dels 29 treballadors declarats morts. I a Xile, l'any 2010, el món sencer va seguir amb el cor compungit els esforços que es feien per salvar la vida dels miners enterrats en una cova a la mina de coure i or de San

Els miners de la mina de carbó de Soma, esgotats, descansen mentre esperen el rescat dels seus companys atrapats.

José, i es va sentir un gran sospir col·lectiu d'alleujament quan els 33 miners van ser alliberats.

Respostes cíniques. Contràriament, el Govern turc ha optat per tractar el desastre de la mina de Soma com una mala passada del destí que cal acceptar. “Si surts al mar, potser t’enganxarà una tempesta”, va dir el portaveu d’AKP, Hüseyin Çelik.

Va ser una de les remarques més suaus que van sortir de les files de l’AKP d’Erdogan. En general, el comportament del partit la setmana passada ha acumulat tot una rècula de ficades de pota i insults.

Durant la visita a Soma, Erdogan va ser esbronat per una multitud indignada que s’havia aplegat davant de l’edifici del banc HSBC i va escapar amb la seva comitiva en direcció a un supermercat proper. Suposadament, el primer ministre va increpar un dels manifestants amb crits de “prole israeliana”. Els seus representants van ser gravats enfrontant-se amb els que protestaven i les imatges també indiquen que Erdogan s’hi va embolicar.

La següent indiscreció va arribar a la conferència de premsa a Soma al cap de poca estona. Erdogan va comparar el desastre amb els accidents miners del segle XIX al Regne Unit, de manera preocupada i apuntant que

els accidents són “el que passa en la mineria de carbó.”

“Deixeu-me referir-me al passat a Anglaterra,” va dir. “En una caiguda el 1862, van morir 204 persones, el 1866, van morir-ne 361 i en una explosió a Anglaterra l’any 1894, en van morir 290”.

No va pronunciar ni una sola paraula de lament per les morts dels miners, com Ilkay Yildirim, per les vídues com Asli Yildirim i la gran quantitat de nens que s’han quedat sense pare, així com per les comunitats senceres que ara han de patir moltes pèrdues, com Elmadere.

Les protestes van esclatar a Ankara, Istanbul i Izmir, on 20.000 persones van prendre el carrer. A Istanbul, una gran multitud de persones va aixecar barricades, va pintar-se les cares de negre i va marxar per la ciutat amb els cascos dels miners per demostrar la seva solidaritat.

Però el missatge va caure en sac foradat.

Divendres passat, el ministre turc d’energia Taner Yildiz va fer una avaluació de la situació a Soma, i va anunciar que encara hi havia 18 homes atrapats a la mina. Va sonar com si digués “només” 18.

El destí de Turquia? En una oficina a prop de la Universitat Bilgi d’Istanbul, l’activista Ahmet Sik, un dels líders de les protestes del Parc Gezi que van envair Turquia l’any passat, valora l’abast del

dany que això ha causat a la reputació del Govern.

Sik, un periodista d’investigació i escriptor, no vacil·la a formular preguntes incòmodes. Ha estat arrestat diverses vegades i han dedicat molts esforços a intentar prohibir els seus llibres. L’estiu passat, un fotografia en què apareixia amb sang regalimant-li per la cara després d’haver estat ferit quan cobria les protestes va omplir les portades de la premsa internacional.

Sik creu que, si la indignació pública s’escampa, podria fer caure Erdogan, però dubta que això passi.

“Erdogan va parlar de ‘destí’ com a resposta a la tragèdia de Soma”, indica. “Els familiars dels morts es consolen amb la mateixa idea. L’Estat està recorrent a aquesta mena d’apel·lació retòrica als sentiments religiosos de les víctimes i aquesta estratègia funciona per calmar-los”.

Sik vaticina que les eleccions presidencials a l’agost, en què Erdogan està considerant presentar-se, demostraran si el públic general està preparat per fer-lo fora o si es percep que ell és el “destí” de Turquia.

Una tercera alternativa és, evidentment, que guanyi les eleccions i que el votí la meitat de la població per falta d’alternatives i l’altra meitat el detesti com a venjança.

La polarització a la societat turca també es reflecteix a Alemanya, la quarta circumscripció més gran d’Erdogan. El líder turc té programat aparèixer en un míting a Colònia aquest cap de setmana i s’espera que desenes de milers de persones surtin al carrer per protestar. S’estima que el mateix nombre de defensors aniran a donar-li suport.

El que és clar és que Erdogan ja no pot confiar en el suport d’Elmadere, el municipi que serpenteja al final d’un carrer de sorra a través de les muntanyes a Soma, l’oest de Turquia. Han mort massa homes, incloent-hi Ilkay Yildirim i el seu germà Salih, que ara està enterrat en un poble llunyà.

Ilkay havia estat pensant demanar-se el dia lliure quan va morir, diu Asli. El seu pla hauria estat anar a comprar un tricicle per al seu fill.

Jane Paulick
© Der Spiegel

Traducció de Gemma Repiso